

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR): กรณีศึกษา โรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกุล) จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ เคมมิส และแม็กแทกการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1998) และ สุภาภรณ์ จันทวานิช (2531) โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการกระทำ (Action) ขั้นการสังเกต (observation) และขั้นการสะท้อน (Reflection) ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันผู้วิจัยนำเทคนิค A-I-C มาใช้ ทำแผนการจัดรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ปฏิบัติดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอนวงจร 2 รอบ หลังจากนั้น ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ ได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้และนำมาพิจารณา โดยกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ สนทนากลุ่ม ไปให้กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณา รับรองรูปแบบอีกครั้ง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกุล) จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการสรุปผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกุล) จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่ามี 5 กระบวนการหลักได้แก่ 1) สร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย 1.1) การสร้างความตระหนักรู้ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ 1.2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงาน 1.3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ร่วมคิดร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2.1) จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 2.2) จัดแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 3) ร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.1) ร่วมวางแผน 3.2) ร่วมปฏิบัติ 3.3) ร่วมสังเกต 3.4) ร่วมสะท้อนผล 4) ร่วมประเมินและพัฒนา 4.1) ร่วมสังเกต 4.2) ร่วมปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4.3) ร่วมสังเคราะห์รูปแบบ 5) ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ภาพอนาคต 5.1) โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ 5.2) การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศและมาตรฐานการศึกษา

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเหมาะสมเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีกระบวนการที่ร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

อภิปรายผล

1. รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 5 กระบวนการหลัก ได้แก่

1.1 สร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงาน 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 9 กิจกรรม โดยมีโครงสร้างการบริหารงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน รองผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นรองประธาน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน และกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และเลขานุการ (ผู้ช่วยวิจัย) คณะกรรมการดำเนินงานทั้งหมดมีหน้าที่ดังนี้ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน ประเมินแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแหล่งเรียนรู้ จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้นำในการสร้างทีมงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มต้องเป็นผู้ประสานบทบาทต่าง ๆ ภายในกลุ่ม และชี้นำเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย ยุคัล (Yukl, 2002, p. 3) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำไว้ว่า ความสามารถของบุคคลในการสร้างอิทธิพล แรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคคลอื่นปฏิบัติงาน ให้องค์กรประสบผลสำเร็จสอดคล้อง สอดคล้องกับ ฟิเดเลอร์ (Fiedler, 1967, p. 8) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลในกลุ่ม ซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่จากกลุ่ม ให้ทำหน้าที่ประสานงาน ควบคุม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกลุ่มและสอดคล้องกับ เฮอร์เชอร์ และบลานชาร์ค (Hersey & Blanchard, 1993, p. 94) ให้ความหมาย ว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ใช้อำนาจเหนือบุคคลหรือกลุ่มในการพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

1.2 ร่วมคิด ร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ ประกอบด้วย การกำหนดทิศทาง การพัฒนาและการระดมทรัพยากรภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แผนกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนวัดชนะสงคราม ปีการศึกษา 2554

ทั้งนี้ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้บริหารและผู้นำทางวิชาการต้องมีความรอบรู้ และมีทักษะทั้งด้านการบริหารและการเป็นผู้นำ ผู้บริหารจึงเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางพัฒนา ดังนี้

1.2.1 จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ คณะกรรมการการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญจะเป็นผู้สำรวจ วิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูล จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ภายในปี พ.ศ. 2555 โรงเรียนวัดชนะสงครามมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ร่วมกำหนด พันธกิจ (Missions) สอดคล้องกับ เบคเคอร์รา (Becerra, 1974, pp. 68-87) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัยปัญหาพบว่า การตัดสินใจปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้บริหารและตัวแทนของชุมชนจะต้องเข้าร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องเข้าใจตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันได้ และนอกจากนั้นยังพบว่า ผู้บริหารต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของชุมชนหรือประชาชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจะต้องมีการฝึกอบรมและเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเองและไม่ควรคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับ สูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนในแต่ละครั้ง

1.2.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และมอบหมายความรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม โดยมีเป้าหมาย (Goals) โรงเรียนวัดชนะสงคราม มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สมุทฺร ชำนาญ (2552) ได้เสนองานที่ได้รับมอบหมาย ควรมีการร่วมการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การวางแผนกลยุทธ์และการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาทีมงานนั้นหมายถึง การพัฒนาองค์การในเชิงบวก การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างตัวบุคคล การตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิก และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (2553, หน้า 30) องค์ประกอบสำคัญในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา หน่วยงานภายในและเชื่อมโยงถึงส่วนงานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ยุทธศาสตร์หน่วยงานต้องสนับสนุนยุทธศาสตร์สถานศึกษา ต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่และภารกิจในงานประจำหน่วยงานด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน

1.3 ร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมจำนวน 9 กิจกรรม จัดทีมการปฏิบัติกิจกรรมและผู้รับผิดชอบ นำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) โดยผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

หน้าที่ไว้ ปฏิบัติโดยร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกัน สังเกต และร่วมกันสะท้อนผล
 ทั้งนี้การปฏิบัติกิจกรรมของทีมนี้รวมหมายถึง งานที่ได้รับมอบหมาย การร่วมการตัดสินใจ
 การแก้ปัญหา ความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มและการพัฒนาการรวมกลุ่มกันไว้
 สอดคล้องกับ อนุวัชชัย จำนงนรินทร์รักษ์ (2547) พบว่า ก่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทางด้านทางกายภาพมีแหล่งเรียนรู้
 ไม่เพียงพอ ซึ่งไม่เหมาะแก่การเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ จึงได้พัฒนาโดยใช้กลยุทธ์
 การศึกษาฐานการเรียนรู้ การประชุมปฏิบัติการ การมอบหมายงาน หลังการพัฒนาพบว่า การดำเนินงาน
 เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยจัดฐานความรู้ มีทักษะกระบวนการตามขั้นตอน เป็นผลให้
 นักเรียนมีความพึงพอใจได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้
 จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคมให้ดีขึ้น

1.4 ทีมแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมปฏิบัติการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
 การเรียนรู้ ผู้วิจัยกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ ปฏิบัติโดยดำเนินการตามขั้นตอน PAOR คือ การวางแผน
 (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต ติดตามและประเมินผล (Observation) การสะท้อนผล
 (Reflection) ทั้งนี้ในแต่ละกิจกรรมปรากฏผลการปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การปฏิบัติการของ
 โครงการเป็นไปตามแผนของโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน
 การประชุมปรึกษาหารือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการแก้ปัญหา
 ได้ร่วมมือกันใช้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำโครงการ
 การปฏิบัติงาน การนิเทศติดตามให้ความรู้ รวมถึงการให้กำลังใจให้การสนับสนุนของผู้บริหาร
 โรงเรียน มีการช่วยกันทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย การริเริ่มโครงการพัฒนา
 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การวางแผนเพื่อเตรียมการไว้ล่วงหน้า การวิเคราะห์ความเป็นไปได้
 ของกลยุทธ์ ศึกษารายละเอียดเรื่องต่าง ๆ การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควบคุมการดำเนินงาน
 ให้เป็นไปตามขั้นตอน ด้วยการนิเทศและติดตามการทำงาน เป็นผลให้นักเรียนมีความสนใจ
 ในการศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
 สอดคล้องกับ จันทรเพ็ญ ประสาทไทย (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของ
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา
 พบว่า หลังจากที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการให้
 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้เกิดการ
 เปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการสร้างแหล่งเรียนรู้
 ของคณะกรรมการพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 7 คน เข้าใจในบทบาทหน้าที่
 ของคณะกรรมการสถานศึกษามี การเปลี่ยนแปลง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทั้ง 7 คน คิดว่าการบริหารจัดการทางการศึกษาเป็นหน้าที่ ที่ชุมชนต้องรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน เพื่อเด็กในชุมชน 2) ด้านความมั่นใจการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการสร้างแหล่งเรียนรู้ตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ พบว่าคณะกรรมการมีความมั่นใจในการทำงาน มีการแบ่งงานกัน ทำและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการทำงานเป็นทีมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทางโรงเรียน 3) ด้านการพัฒนาความสามารถของคณะกรรมการ ในการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้พบว่าคณะกรรมการ สถานศึกษามีความสามารถในการจัดแหล่งเรียนรู้ ได้เป็นอย่างดีเกิดการพัฒนาขึ้นหลังจากประชุม เชิงปฏิบัติการและการทำงานร่วมกัน ประกอบกับทุกคนมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาสถานศึกษาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วโดยสรุป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความภาคภูมิใจ ที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและสามารถทำให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ศูนย์สาธิตชุมชนฐาน โรงเรียนไว้บริการนักเรียนและชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีความเจริญ นักเรียนมีสุขภาพกายสุขภาพ ใจที่ดีมีความพร้อมในการเรียนซึ่งเป็นผลเนื่องจากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาทำให้บ้านวัด โรงเรียนมีความสัมพันธ์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.5 ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ภาพอนาคต กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการได้ร่วมกัน

วางแผนทางพัฒนาจัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมของ โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้ข้อสรุป กำหนดแผนกลยุทธ์โครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และแผนดำเนินการกิจกรรมพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1.5.1 โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับ

บุคลากรที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเพื่อสร้างความตระหนักและ เห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษา ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ฝึกทักษะกระบวนการ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ ครูผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และสื่ออำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้และมีความรอบรู้ ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 14) สอดคล้องกับ อินทรีย์น โต (Indriyanto, 1993, p. 3418-A) ที่พบว่าแหล่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมทั้งได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้าน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและแหล่งชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง

1.5.2 การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศและมาตรฐานการศึกษา ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่เรียนใฝ่รู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ในการสืบค้น แสวงหาความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษา มีบทบาทและภารกิจในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้มีคุณภาพมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) มุ่งพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างสังคมคุณธรรม ขกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสรษฐ (2544) ได้สรุปว่าการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอนได้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือที่เรียกว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner Center) ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวจะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ กิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่เรียนใฝ่รู้แล้ว จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนในลักษณะดังกล่าวด้วย หากมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยให้การปฏิรูปหลักสูตรการสอนสำเร็จได้ โดยครูต้องปฏิรูปปรับเปลี่ยนวิธีสอนที่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง มาเป็นบทบาทที่ยึดเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนจำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้เรียนได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินการตรวจสอบ รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม โรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุถ) จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1 สร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ทั้ง 9 กิจกรรม ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติทางภาษา การพัฒนาห้องสมุด ห้องอาเซียน ห้องดนตรีนาฏศิลป์ สวนสมุนไพร โรงเรือนเพาะเห็ด และโรงเรือนเลี้ยงไก่ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติทางภาษา การพัฒนาห้องสมุด ห้องอาเซียน โดยมีโครงสร้างการบริหารงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน รองผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นรองประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน และกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ

เลขานุการ (ผู้ช่วยวิจัย) คณะกรรมการดำเนินงานทั้งหมดมีหน้าที่ดังนี้ การวางแผน การปฏิบัติ ตามแผน ประเมินแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ดำเนินการสร้าง และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแหล่งเรียนรู้จัดระบบสารสนเทศ เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ในด้านการสร้างทีมงานทางวิชาการนี้ ผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในด้านการสร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนา แหล่งเรียนรู้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกประเด็น ทั้งนี้ พาร์เกอร์ (Parker, 2001) ได้อธิบายว่า ทีมเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์และต้องพึ่งพากันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือปฏิบัติ ให้เสร็จสมบูรณ์ คนเหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าเป็นวิธีเดียวที่จะทำงานได้สำเร็จ คือ การทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ โกลด์ (Gold, 2000, p. 2338-A) ได้ศึกษากระบวนการศึกษา ทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งที่ได้รับเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูป การศึกษาของเมืองฟิลาเดลเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสำคัญระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และ นักการศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นและร่วมมือกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่นชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากเป็นผู้มีรายได้ต่ำ แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักการศึกษา ละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้ามามีส่วนร่วมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มี การวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามาในหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ศึกษาของบุตรหลาน การจัดชุมชนในองค์กรจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ ความสามารถเข้าร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่า ผู้ปกครองเป็นสมบัติอันมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สรุปได้ว่า การชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการ ทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคมที่ส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ ในการเรียนให้แก่เยาวชนของท้องถิ่นได้

2.2 ร่วมคิด ร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ได้ ประกอบด้วย 1) จัดทำ แผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 2) จัดแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การกำหนดทิศทางการพัฒนาและการระดมทรัพยากรภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แผนกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดชนะสงคราม ปีการศึกษา 2554 ผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในด้านการสร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกประเด็น ทั้งนี้ผู้บริหาร มีบทบาทในการเป็นผู้บริหารและผู้นำทางวิชาการต้องมีความรอบรู้และมีทักษะทั้งด้านการบริหาร

และการเป็นผู้นำ โรงเรียนวัดชนะสงครามมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ร่วมกำหนดพันธกิจ (Missions) สอดคล้องกับ ประสพทวิ แก้วบ่อ (2550) การดำเนินเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน บ้านน้ำเกี๋ยง โนนสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านน้ำเกี๋ยง โนนสว่าง ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจในการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เพียงพอ สิ่งสำคัญคือโรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการสำหรับใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมาก่อนผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติงานและการนิเทศติดตาม เพื่อดำเนินการตามแผนพบว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจและกระบวนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนดีขึ้นและสามารถร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้ผลสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินงาน การประชุมปรึกษาหารือการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการแก้ปัญหาาร่วมกัน จนสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านน้ำเกี๋ยง โนนสว่างและสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนจนเกิดผลดีต่อผู้เรียนและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์จากชุมชน ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.3 ร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมปฏิบัติ 3) ร่วมสังเกต

4) ร่วมสะท้อนผล ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan)

โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมจำนวน 9 กิจกรรม จัดทีมปฏิบัติการปฏิบัติกิจกรรมและผู้รับผิดชอบ นำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) โดยผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติตามแผนที่กำหนดหน้าที่ไว้ ปฏิบัติโดยร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกต และร่วมกันสะท้อนผล ทั้งนี้การปฏิบัติกิจกรรมของทีมนี้รวมหมายถึง งานที่ได้รับมอบหมาย การร่วมการตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มและการพัฒนาการรวมกลุ่มกันไว้ ผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมปฏิบัติ 3) ร่วมสังเกต 4) ร่วมสะท้อนผลสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกประเด็น สอดคล้องกับ อนุชัช ยานนรินทรรักษ์ (2547) พบว่า ก่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชัยภูมิภักดีชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทางด้านทางกายภาพมีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งไม่เหมาะแก่การเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ จึงได้พัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน

การประชุมปฏิบัติการ การมอบหมายงาน หลังการพัฒนาพบว่า การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยจัดฐานความรู้ มีทักษะกระบวนการตามขั้นตอน เป็นผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคมให้ดีขึ้น

2.4 ร่วมประเมินและพัฒนา 1) ร่วมสังเกต 2) ร่วมปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

3) ร่วมสังเคราะห์รูปแบบ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้ติดตามสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการทั้ง 9 กลุ่มสังเกตกระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ โดยมีการจดบันทึกพฤติกรรม การมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติกิจกรรมและการร่วมประเมินผลความก้าวหน้าของงาน ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการติดตามประเมินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาอุปสรรค ทบทวนปรับปรุงพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดอย่างต่อเนื่องร่วมสังเคราะห์รูปแบบ ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการพิจารณารูปแบบ คู่มือการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) และให้กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการพิจารณาร่วมกัน เพื่อยืนยัน (Confirmation) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกประเด็นผู้วิจัย

2.5 ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ภาพอนาคต 1) โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้

2) การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ องค์กรเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศและมาตรฐานการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประจำปีการศึกษา 2555 สูงขึ้นกว่าเดิมร้อยละ 3 ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การประเมินผลการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการได้ร่วมกันสังเคราะห์กระบวนการขั้นตอนสำคัญ ตัวบ่งชี้และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล กลุ่มเป้าหมายและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมสรุปความคิดเห็นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ สนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนมีความเหมาะสม กิจกรรมที่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ดำเนินการช่วยให้เด็ก ๆ มีแหล่งเรียนรู้สำหรับค้นคว้า มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีมาตรฐานการศึกษา ผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมประเมินรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ ยอมรับสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกประเด็นผู้วิจัย และเห็นชอบที่จะรับรองรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม ประกอบด้วย 5 กระบวน ได้แก่ 1) สร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1.1) การสร้างความตระหนักความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ 1.2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงาน 1.3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ร่วมคิดร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2.1) จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 2.2) จัดแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 3) ร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.1) ร่วมวางแผน 3.2) ร่วมปฏิบัติ 3.3) ร่วมสังเกต 3.4) ร่วมสะท้อนผล 4) ร่วมประเมินและพัฒนา 4.1) ร่วมสังเกต 4.2) ร่วมปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 4.3) ร่วมสังเคราะห์รูปแบบ 5) ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ภาพอนาคต 5.1) โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ 5.2) การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศและมาตรฐานการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประจำปีการศึกษา 2555 สูงขึ้นกว่าเดิมร้อยละ 3 ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้จากผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางไปใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพัฒนาเป็นโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้รูปแบบจากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศและมาตรฐานการศึกษา

1.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษารูปแบบการเตรียมการและจัดทีมดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พัฒนาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนไปตามรูปแบบ ร่วมวางแผน

1.2.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

1.2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามการประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.2 ควรวิจัยสภาพและปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน

2.3 ควรวิจัยพัฒนา การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

2.4 ควรวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน